

Projekt EU.EM.NET (balík WP 2)

Správa o krajine: Slovensko

Tento projekt je financovaný s podporou Európskej komisie. Táto publikácia reprezentuje výlučne názor autora a Komisia nezodpovedá za akékoľvek použitie informácií obsiahnutých v tejto publikácii.

Sandrine Reiter
5/14/2013

OBSAH

Obsah	Chyba! Záložka nie je definovaná.
Charakteristika sektoru cestovného ruchu na Slovensku.....	3
Informovať/propagovať/prilákať.....	8
Propagácia a marketing v sektore cestovného ruchu a pohostinstva na Slovensku.....	8
Prehľadnosť pracovných ponúk v rámci sektoru cestovného ruchu a pohostinstva na Slovensku.....	9
Rozvíjať a vzdelávať pracovné sily.....	14
Existujúce školiace a kvalifikačné úrovne na Slovensku.....	15
Vývoj potrieb odborného vzdelávania.....	16
Kvalita a certifikácia na Slovensku.....	17
Školiace organizácie a prepojenie na zamestnávateľa; rozvoj učebných plánov na Slovensku.....	17
Udržanie pracovnej sily v cestovnom ruchu na Slovensku.....	24
Predvídania (prognózy) hľadiska zručností v cestovnom ruchu na Slovensku.....	24
Všeobecná situácia.....	24
Hlavní aktéri.....	24
Použité metódy.....	25
Trendy v nasledujúcich 5 až 10 rokoch.....	26
Podpora povolání cestovného ruchu v celej Európe.....	26
Výhody.....	26
Riziká.....	26
Hlavný vývoj odvetvia v nasledujúcich rokoch.....	27
Existujúce osvedčené postupy na Slovensku.....	27

Charakteristika sektoru cestovného ruchu na Slovensku

Cestovný ruch na Slovensku **na národnej úrovni** je od 1. novembra 2010 v kompetencii Sekcie cestovného ruchu Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky (predtým bol v kompetencii Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky).

Slovenská agentúra pre cestovný ruch je štátna príspevková organizácia špecializovaná na marketing a štátnu propagáciu cestovného ruchu Slovenskej republiky. Vykonáva marketing cestovného ruchu na celoštátnej úrovni, poskytuje informácie o možnostiach cestovného ruchu na Slovensku, propaguje Slovensko ako cieľovú krajinu cestovného ruchu, prispieva k tvorbe pozitívneho obrazu Slovenska v zahraničí a podporuje predaj produktov cestovného ruchu Slovenskej republiky. SACR je oprávnená vykonávať oficiálne zastúpenia v zahraničí a vytvárať detašované pracoviská v tuzemsku a v zahraničí.

Následkom reformy verejnej správy v roku 2001 sa kompetencie v oblasti cestovného ruchu presunuli z miestnych pobočiek štátnej správy (okresných a regionálnych úradov) na osem samosprávnych krajov (krajských samosprávnych orgánov – Bratislava, Trnava, Nitra, Trenčín, Žilina, Banská Bystrica, Prešov, Košice) a obce. Cieľom tohto presunu bolo posilniť miestne kompetencie obcí a miest, ktoré hrajú kľúčovú úlohu pri vytváraní predpokladov pre rozvoj cestovného ruchu, v rámci regiónov a lokalít, ktoré turisti navštevujú.

Sekcia cestovného ruchu Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja organizuje pravidelné pracovné stretnutia s predstaviteľmi týchto samosprávnych orgánov, ktoré sú zodpovedné za cestovný ruch. Účelom týchto stretnutí je koordinovať rozvoj cestovného ruchu v konkrétnych regiónoch.

Okrem toho sú samosprávne kraje a Združenie miest a obcí Slovenska dôležitými aktérmi, ktorí vplývajú na sektor cestovného ruchu a pohostinstva.

Pokiaľ ide o **miestnu úroveň**, dôležitú úlohu v rozvoji cestovného ruchu na miestnej úrovni a v koordinácii subjektov v súvislosti s týmto rozvojom zohráva miestna samospráva – obce a mestá.

Združenie cestovného ruchu ako profesionálne subjekty tiež prispievajú k rozvoju cestovného ruchu na miestnej a regionálnej úrovni.

Nová legislatíva, ktorá nadobudla účinnosť k decembru 2011 (zákon č. 91/2011 Z.z.), umožnila vytvorenie regionálnych a miestnych orgánov cestovného ruchu, ktorých členovia sú regionálne a miestne orgány, súkromní podnikatelia a organizácie občianskej spoločnosti. Zatiaľ sa zaregistrovali 4 regionálne organizácie cestovného ruchu a 34 miestnych organizácií cestovného ruchu a táto relatívne noví aktéri majú veľký potenciál aj ako komunikačná platforma medzi verejnými orgánmi a podnikateľmi/zamestnávateľmi.

Na ilustráciu uvádzame oblasti činností týchto nových aktérov podľa svojich vlastných stanov:

- a) podporuje prácu svojich členov pri tvorbe a realizácii koncepcie rozvoja cestovného ruchu v rámci svojej pôsobnosti,
- b) vytvára a realizuje marketing a propagáciu cestovného ruchu pre svojich členov a komunity v tuzemsku i zahraničí,
- c) propaguje spoločný záujem svojich členov,
- d) spolupracuje s obcami pri rozvoji územia v rámci svojej pôsobnosti vrátane prípravy a realizácie programov pomoci a rozvoja,
- e) podporovať kultúrny, spoločenský a športový život a zachovanie prírodného a kultúrneho dedičstva,
- f) organizovať akcie pre obyvateľov a návštevníkov,
- g) poskytuje svojim členom poradenské a konzultačné služby,
- h) pripravuje a predkladá projekty pre rozvoj cestovného ruchu a zabezpečuje ich implementáciu,
- i) podporuje udržateľný rozvoj cestovného ruchu v záujme ochrany a zachovania životného prostredia na všetkých miestach a rešpektovania spôsobu života miestnych obyvateľov a vlastnícke práva,
- j) stanovuje a realizuje dlhodobú a krátkodobú stratégiu cestovného ruchu v regióne pomocou vlastných analýz, regionálnej a národnej politiky rozvoja cestovného ruchu,
- k) v spolupráci s obcami, ktoré sú členmi, pripravuje a realizuje ročný plán činností a monitorovacie správy o rozvoji cestovného ruchu v danej oblasti,
- l) iniciuje alebo zabezpečuje vytváranie, správu a prezentáciu cestovného ruchu vo svojej oblasti,
- m) pripravuje ročný plán činností, ktorý musí schváliť valné zhromaždenie,
- n) aktualizuje integrovaný informačný systém v rámci svojej pôsobnosti,
- o) v spolupráci s obcami, členmi regionálnych organizácií a zástupcov odbornej verejnosti prezentuje výrobky, činnosti a vyhodnocuje destinácie na svojom území,
- p) zostavuje výročnú správu, ktorú zverejňuje na svojich webových stránkach,
- q) môže založiť, zriadiť alebo prevádzkovať turistickú informačnú kanceláriu,

- r) zabezpečuje výrobu a distribúciu tlačených, audiovizuálnych a multimediálnych propagačných materiálov o regióne ako o turistickej destinácii,
- s) zabezpečuje účasť na medzinárodných výstavách a veľtrhoch cestovného ruchu.

Zamestnávateľa v sektore cestovného ruchu a pohostinstva

Zamestnávateľa v sektore cestovného ruchu a pohostinstva sú organizovaní vo Zväze cestovného ruchu Slovenskej republiky (www.zcrsr.sk). Je dobrovoľnou, apolitickou a profesijne zameranou organizáciou zamestnávateľov v cestovnom ruchu. Bol založený v roku 2011 a jeho členmi sú zástupcovia celoštátnych združení cestovného ruchu. Je to hlavný poradenský orgán tvorcov politiky v oblasti cestovného ruchu.

Členmi zväzu sú v súčasnosti Zväz hotelov a reštaurácií Slovenskej republiky, Slovenská asociácia cestovných kancelárií a cestovných agentúr, Bratislavská hotelová asociácia, Lavex - lanovky a vleky, Historické hotely Slovenska, Slovenský zväz vidieckej turistiky a agroturistiky, Slovenská spoločnosť sprievodcov cestovného ruchu, Asociácia slovenských kúpeľov, Asociácia informačných centier Slovenska a prvý podnikateľský subjekt TATRY MOUNTAIN RESORTS, a.s. Zväz sa bude naďalej rozširovať o ďalšie združenia a asociácie cestovného ruchu na celoštátnej i na regionálnej úrovni a je otvorený aj pre ďalšie podnikateľské subjekty. Medzi priority ZCR SR patrí najmä zjednotenie branže cestovného ruchu, aktívny prístup k legislatívnym zmenám v oblasti cestovného ruchu, intenzívnejšia spolupráca so Slovenskou agentúrou pre cestovný ruch pri propagácii Slovenska a podpora domáceho cestovného ruchu.

Prezident zväzu: Mgr. Marek Harbuľák, generálny tajomník Zväzu hotelov a reštaurácií Slovenskej republiky (od januára 2013).

(Poznámka: Mnoho členov Slovenskej asociácie cestovného ruchu boli predtým členmi Združenia obchodu a cestovného ruchu Slovenskej republiky (Zväz obchodu a cestovného ruchu Slovenskej republiky, www.biznis.sk), ale mali pocit, že ich hlas zanikal v porovnaní so silnejšou sekciou obchodu, a tak sa rozhodli pre vlastný zastupujúci orgán.)

Všeobecná charakteristika sektoru:

Na Slovensku je sektor cestovného ruchu a pohostinstva dosť fragmentovaný a chýbajú ucelené akcie, na čo pravidelne upozorňujú zamestnávateľa v tomto odvetví.

Následkom tejto fragmentácie je zhromažďovanie údajov v rámci sektoru problematické. Každý aktér si vytvoril svoju vlastnú metodiku a definíciu toho, čo by mal pojem cestovný ruch zahŕňať. Rôzne údaje spracováva Sekcia cestovného ruchu Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, rôzne údaje Národný štatistický úrad a rôzne údaje Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. Tieto orgány o tomto probléme medzi sebou navzájom komunikujú, ale doteraz nenašli spoločné riešenie ani prístup.

Národný štatistický úrad pracuje na vytvorení satelitného účtu cestovného ruchu. Metodika a referenčné opisy zamestnaní sa menia (od bývalých národných klasifikácií po klasifikáciu SK NACE). Doteraz boli spracované údaje z rokov 2005 až 2010, ktoré boli uverejnené v Informačnej správe 2013. Táto správa uvádza, že v roku 2010 podiel cestovného ruchu na HDP dosiahol 2,7 %, pričom vytvoril 353 000 pracovných miest (v prepočte na plný pracovný úväzok), z ktorých 78,3 % tvorili pracovné miesta zamestnancov a 21,7% podnikateľov. Nie sú k dispozícii žiadne aktuálnejšie údaje a na metodike sa stále pracuje. (http://portal.statistics.sk/files/Sekcie/sek_600/satelitny-ucet-cestovneho-ruchu-sr-2013.pdf, v slovenčine)

Hlavné číselné údaje

Na účely tohto prieskumu boli prevzaté všeobecné údaje za rok 2011 z abstraktu súkromného prieskumu Travel and Tourism in Slovakia: Key Trends and Opportunities to 2016 by Trimetric (Cestovný ruch na Slovensku: Kľúčové trendy a príležitosti k 2016 podľa Trimetric) (k dispozícii na www.marketresearch.com): sektor cestovného ruchu na Slovensku vygeneroval 2,4 % národného HDP a vytvoril 138 000 pracovných miest, čo predstavuje 6 % z celkovej zamestnanosti v krajine v roku 2011. Z celkového počtu pracovných miest vytvorených prostredníctvom cestovného ruchu, 55 000 pracovných miest boli priamych pracovných miest v odvetví, zatiaľ čo 83 000 pracovných miest bolo vytvorených cez dodávateľský reťazec cestovného ruchu. Cestovný ruch na Slovensku je dynamicky sa rozvíjajúce podnikanie. V krajine existuje viac ako 20 000 podnikateľských subjektov, ktorí podnikajú v cestovnom ruchu. (<http://www.marketresearch.com/Trimetric-v3917/Travel-Tourism-Slovakia-Key-Trends-7036725/>)

Ubytovacie zariadenia na Slovensku v roku 2012:

- Ubytovacie zariadenia spolu: 3 643
  - o A. Hromadné ubytovacie zariadenia: 2 907, z ktorých
    - Hotely (motely, botely) a penzióny: 1 473
      - Hotely (motely) ***** , **** 128
      - Hotely (motely) *** 284
      - Hotely (motely) ** 130
      - Hotely (motely) * 114
      - Horské hotely *** až * 75
      - Kongresové hotely ***** až * 17
      - Boutique hotely ***** a **** 6
      - Kúpeľné hotely ***** až *** 7
      - Wellness hotely***** to *** 13
      - Penzióny (Bed&Breakfast) 814
    - Turistické ubytovne 350
    - Chatové osady 63

- Iné hromadné ubytovacie zariadenia: 996, z ktorých
  - Kempingy ****, ***, **, * 70
  - Iné 926
- B. Ubytovacie zariadenia v súkromí: 736

Počet reštaurácií a barov v roku 2012:

- Reštaurácie 4093
- Bary 389
- Tanečné kluby 72

Zamestnanosť v ubytovacích a reštauračných zariadeniach v roku 2011

Zisky	Počet zamestnancov	Priemerný plat (v hrubom)
Ubytovanie		
305,6 mil. EUR	9 409	552 EUR
Reštaurácie a bary		
799,4 mil. EUR	28 676	358 EUR
spolu		
1 105,0 mil. EUR	38 085	406 EUR

Zdroj: Štatistický úrad SR, www.statistics.sk

Zamestnanci podľa ekonomických činností (NACE Rev 2) v tisícoch osobách v hospodárstve v rokoch 2009 až 2012: v položke "I Ubytovanie, stravovanie a pohostinstvá" bolo v roku 2009 zamestnaných 89,9 tisíc osôb, čo predstavovalo 4,51 % zamestnaných, a v roku 2012 to bolo 87,7 tisíc osôb, čo predstavovalo 4,45 % všetkých zamestnaných.

Zdroj: Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny (k dispozícii je celý zoznam všetkých sektorov)

Kľúčové hľadiská, ktoré je nutné vziať do úvahy pri hlavných číselných údajoch

Existuje vážny nedostatok porovnateľných a komplexných dát. sektor cestovného ruchu a pohostinstva sa vyznačuje silnou fragmentáciou a nedostatočným definovaním z dôvodu intersektoralita/transverzalita vstupného zloženia cestovného ruchu.

Problém údajov v sektore cestovného ruchu a pohostinstva je do značnej miery spôsobený tým, že zamestnávateľia v tomto sektore sú prevažne malé a stredné podniky, od ktorých úradynie sú schopné získať zhromaždené údaje (alebo akékoľvek informácie) (t. j. veľmi málo prieskumných formulárov sa vráti späť). Rôzni zamestnávateľia a profesijné združenia (a to nielen v sektore cestovného ruchu v rámci hospodárstva SR) nedosahujú také množstvo členov (pretože to nie je povinné), aby zodpovedajúcim spôsobom reprezentovali sektor.

Informovať/propagovať/prilákať

V tejto oblasti neexistuje žiadna propagačná činnosť. Dôvodom je to, že sektor je už presýtený absolventmi programov odborného vzdelávania zameraných na cestovný ruch, ktorí často končí na úradoch práce ako registrovaní nezamestnaní. Hľadá sa skôr potreba znížiť počet absolventov v tomto odbore ako ich motivovať k vstupu doň. Závažný problém sa týka kvality systému vzdelávania a absolventov, nie množstva osôb, ktoré majú motiváciu vybrať si tento sektor. Študijné odbory 63 a 64 Ekonomika, obchod a služby vyštudovalo v roku 2012 19 674 absolventov, čo predstavuje 9,3 % všetkých absolventov odborného vzdelávania a prípravy za rok 2012. Podiel registrovaných nezamestnaných absolventov týchto programov predstavoval 18,7 % všetkých evidovaných nezamestnaných v roku 2012.

Prácu v sektore cestovného ruchu vnímajú obyvatelia, a najmä rodičia, v porovnaní s technickými odbormi ako nenáročnú a príjemnú, takže preto je veľmi obľúbená aj medzi študentmi.

Propagácia a marketing v sektore cestovného ruchu a pohostinstva na Slovensku

Na prilákanie zamestnancov neexistujú žiadne marketingové kampane. Jediný marketingový koncept cestovného ruchu je zameraný na potenciálnych používateľov služieb v cestovnom ruchu – propagácia Slovenska a jeho častí ako turistickej destinácie. Tento druh marketingových aktivít je v kompetencii Slovenskej agentúry pre cestovný ruch (www.sacr.sk).

V tejto oblasti Slovensko spolupracuje s krajinami V4 (Česko, Poľsko, Maďarsko) pod iniciatívou Európske kvarteto (<http://www.european-quartet.com/>), v rámci ktorej tieto krajiny spoločne organizujú propagačné aktivity, ako napr. on-line kampaň a putovné programy.

V rámci iniciatívy Európske kvarteto sa Slovenská agentúra pre cestovný ruch v septembri 2013 zúčastní na výjazde po Latinskej Amerike a Ruskej federácii.

Sekcia cestovného ruchu Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja pripravuje plán - pripraviť kampaň zameranú na zamestnávateľov v sektore cestovného ruchu a pohostinstva, ktorá zvýši ich povedomie o význame kvality služieb, ktoré poskytujú. Táto kampaň bude súčasťou Národného systému kvality služieb, ktorý schválila vláda v júli 2013 ako súčasť Stratégie rozvoja cestovného ruchu do roku 2020, a jej realizácia je plánovaná na roky 2016 až 2017.

Propagáciu niekedy vykonávajú organizácie v tomto sektore, ktoré podporujú súťaže na regionálnej, národnej a európskej úrovni.

Pokiaľ ide o propagáciu smerom k mladej generácii, na základných školách sa v rámci národného projektu koordinovaných Štátnym ústavom odborného vzdelávania (sluzba, www.siov.sk) realizuje projekt zameraný na podporu odborného vzdelávania a prípravy. Tento projekt však kladie dôraz na technické odbory (elektrotechnika, IT, atď). Tento projekt bol spustený z toho dôvodu, že účasť študentov na odbornom vzdelávaní a príprave sa neustále znižuje, keďže rodičia a deti dávajú prednosť všeobecnému

vzdelaniu, ktoré je príčinou rozdielov medzi zručnosťami potrebnými na trhu práce a ľudskými zdrojmi opúšťajúcimi vzdelávací systém.

Prehľadnosť pracovných ponúk v rámci sektoru cestovného ruchu a pohostinstva na Slovensku

Príslušné subjekty sa nedokážu spoločne dohodnúť na definíciách a vymedzeniach príslušných pracovných pozícií. Očakáva sa, že tento nedostatok bude výrazne odstránený implementáciou národného projektu pod názvom Národná sústava povolání (NSP, www.sustavapovolani.sk), ktorý bol predstavený v zákone č. 5/2004 o službách v zamestnanosti a o znení a doplnení niektorých zákonov. Tento zákon predstavuje normu celonárodného informačného systému pre opis konkrétnych pracovných pozícií. NSP by mala stanoviť požiadavky na odborné vedomosti a praktické skúsenosti na výkon pracovných činností na trhu práce. Jadrom NSP je Register povolání, ktorý je založený na pracovných normách, ktoré budú zahŕňať požiadavky kladené zamestnávateľmi na výkon kvalifikovanej práce. Register povolání vznikol na báze platformy sektorových rád, ktoré zahŕňali odborníkov z rôznych sektorov hospodárskej činnosti, ústredné a regionálne orgány, združenia zamestnávateľov, vládne orgány, miestne samosprávne orgány, združenia, obchodné komory, sektor vzdelávania a vedy. Tento celonárodný projekt začal v roku 2009 a skončil v roku 2012. Napriek tomu databáza nie je úplná a nasledujúce zoznamy nie sú vyčerpávajúce.

V súčasnom registri sa pod nadpisom Ubytovanie, cestovný ruch a nebezpečenstvo nachádzajú nasledujúce povolania:

- Magisterský alebo podobný stupeň
  - o Manažér front office v turistickom informačnom centre
  - o Špecialista na manažment destinácií
- Bakalársky alebo podobný stupeň
  - o Zamestnanec back office v turistickom informačnom centre
  - o Zamestnanec front office v turistickom informačnom centre
  - o Manažér rekreačného centra
- Nadstavbové vzdelanie
  - o Front desk manažér
- Vyššie stredné odborné vzdelanie

- Recepčný/-á
- Miestny sprievodca

V súčasnom registri sa pod nadpisom Gastronómia nachádzajú nasledujúce povolania:

- Nadstavbové vzdelanie
  - Manažér ubytovacieho alebo stravovacieho zariadenia
- Vyššie stredné odborné vzdelanie
  - Manažér baru/kaviarne
  - Manažér zariadenia rýchleho občerstvenia
  - Vedúci školskej jedálne
  - Vedúci jedálne
  - Kuchár
  - Someliér
- Stredné odborné vzdelanie
  - Barman
  - Čašník
  - Kuchár
  - Servírka
- Nižšie stredné odborné vzdelanie
  - Pomocná sila v kuchyni
- Nižšie sekundárne vzdelanie
  - Pracovník v rýchlom občerstvení/bufete

Okrem toho existuje ešte podobný projekt pod názvom Integrovaný systém trhu práce, ktorý riadi Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny. ISTP je databáza všetkých aktuálnych povolaní na slovenskom trhu práce ako aj poradných nástrojov, ktoré pomáhajú nájsť prácu na základe dosiahnutého stupňa vzdelania, skúseností, znalostí a zručností. ISTP funguje od roku 2003. Dôvodom jeho založenia

bola vysoká nezamestnanosť, ktorá si vyžadovala potrebu zlepšiť a optimalizovať poradné a sprostredkovateľské služby úradov práce. Systém však potrebuje rozsiahlu aktualizáciu, ktorým bol poverený Úrad práce.

V súčasnej databáze ISTP sa pod nadpisom Ubytovanie, cestovný ruch a nebezpečenstvo nachádzajú nasledujúce povolania:

- Magisterský alebo podobný stupeň
  - o Manažér front office v turistickom informačnom centre
  - o Špecialista na manažment destinácií
- Bakalársky alebo podobný stupeň
  - o Zamestnanec back office v turistickom informačnom centre
  - o Zamestnanec front office v turistickom informačnom centre
  - o Manažér cestovnej kancelárie
  - o Manažér rekreačného centra
- Vyššie stredné odborné vzdelanie
  - o Front desk manažér
- Nižšie stredné odborné vzdelanie
  - o Animátor
  - o Zamestnanec cestovnej kancelárie
  - o Delegát cestovnej kancelárie
  - o Krupiér v kasíne
  - o Hostes/-ska
  - o Recepčný/-á
  - o Operátor lanovky/lyžiarskeho vleku
  - o Miestny sprievodca
  - o Turistický sprievodca

- Kuchár
- Zamestnanec kúpeľov/wellness
- Chyžná/-ý
- Plavčík

V súčasnej databáza ISTP sa pod nadpisom Gastronómia nachádzajú nasledujúce povolania:

- Nadstavbové vzdelanie
  - Manažér ubytovacieho alebo stravovacieho zariadenia
- Vyššie stredné odborné vzdelanie
  - Manažér baru/kaviarne
  - Manažér zariadenia rýchleho občerstvenia
  - Vedúci školskej jedálne
  - Vedúci jedálne
  - Kuchár
  - Someliér
- Stredné odborné vzdelanie
  - Barman
  - Cukrár
  - Čašník
  - Kuchár
  - Mäsiar alebo výrobca mäsových lahôdok
  - Pekár
  - Servírka
  - Predavač v rýchlom občerstvení/bufete

- Nižšie stredné odborné vzdelanie
- Pomocná sila v kuchyni
- Nižšie sekundárne vzdelanie
  - Pracovník v rýchlom občerstvení/bufete

Databáza NSP ešte nie je hotová, a preto ju zamestnávateľa nepoužívajú. Ich povedomie o tejto databáze je takisto veľmi nízke.

Napriek kampani, na ktorej sa zúčastnili dvaja slovenskí zabávači a ktorá bola spustená v roku 2008 a aktualizovaná v roku 2011, len málo zamestnávateľov pozná databázu ISTP. Z toho vyplýva, že sa táto databáza využíva len málo alebo vôbec. Ani zoznamy úloh v rámci povolání nie sú vyčerpávajúce.

Nie sú zadefinované žiadne skutočné kariérne cesty, ale predpoklady na vstup do ďalšej úrovne kariéry sú nastavené potrebou získať určitú úroveň vzdelania (kvalifikácia). Kvalifikácie potrebné pre konkrétne pozície sa dajú nájsť v príslušných právnych predpisoch, najmä v zákone č. 455/1991 Zb., v znení neskorších predpisov.

Vo všeobecnosti však platí, že termín kariérna cesta, ktorý komplexným spôsobom opisuje možnosti postupu v rámci jednej kariéry (v takom zmysle, ako ju poznáme v oblasti kariérového poradenstva), nebol pre tento sektor ešte definovaný.

Aktuálne združenia v rámci sektoru:

- Zväz cestovného ruchu (www.zcrsr.sk). Je dobrovoľnou, apolitickou a profesijne zameranou organizáciou zamestnávateľov v cestovnom ruchu. Bol založený v roku 2011 a jeho členmi sú zástupcovia celoštátnych združení cestovného ruchu. Je to hlavný poradenský orgán tvorcov politiky v oblasti cestovného ruchu. Jeho členmi sú tieto združenia:
  - Združenie hotelov a reštaurácií Slovenskej republiky (www.zhrrs.sk),
  - Slovenská asociácia cestovných kancelárií a agentúr (www.sacka.sk),
  - Bratislavská hotelová asociácia (bha@bha.sk),
  - Lavex - lanovky a lyžiarske vleky (www.lavex.sk),
  - Historické hotely Slovenska (www.historickehotelyslovenska.sk),
  - Slovenský zväz vidieckej turistiky a agroturistiky (www.agroturist.sk),
  - Slovenská spoločnosť sprievodcov cestovného ruchu (www.ssscr.sk),

- Asociácia slovenských kúpeľov (www.ask.sk),
- Asociácia informačných centier Slovenska (<http://www.aices.sk>)
- Zväz obchodu a cestovného ruchu Slovenskej republiky (www.biznis.sk),
- Asociácia someliérov Slovenskej republiky (www.assr.sk)
- Slovenská asociácia kuchárov a cukrárov (www.sakc.eu)
- Slovenská asociácia campingu a caravaningu (www.caravaning.sk)
- Slovenský cykloklub (www.cykloklub.sk)

Poznámka: Mnoho členov Združenia cestovného ruchu boli v minulosti členmi Zväzu obchodu a cestovného ruchu Slovenskej republiky (www.biznis.sk), avšak ich hlasy boli v porovnaní s hlasom silnejšieho sektoru obchodu len veľmi slabé, a preto sa rozhodli vytvoriť si svoj reprezentatívny orgán.

V minulosti bolo vytvorené združenie ubytovacích zariadení s raňajkami a poskytovateľov ubytovania v súkromí, ktoré však ukončilo svoju činnosť. Spolupráca medzi malými a strednými podnikmi je vnímaná ako veľmi silná.

Rozvíjať a vzdelávať pracovné sily

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky je ústredný orgán štátnej administratívy Slovenskej republiky, ktorý riadi základné, stredné a vysoké školstvo, vzdelávacie zariadenia, celoživotné vzdelávania, vedu a štátnu podporu športu a mládeže (www.minedu.sk).

Významným aktérom v oblasti koordinácie odborného vzdelávania a prípravy je Štátny inštitút odborného vzdelávania (ŠIOV, www.siov.sk). ŠIOV vykonáva činnosť, ktorej cieľom je posilnenie vytvárania politiky odborného vzdelávania a prípravy a jej implementácia na národnej úrovni.

Ďalšie agentúry, ktoré patria pod Ministerstvo školstva a vykonávajúce činnosť v oblasti odborného vzdelávania a prípravy, sú:

Národný ústav celoživotného vzdelávania zodpovedá za tvorbu a aktualizáciu národného kvalifikačného rámca a podieľa sa na vytváraní národnej sústavy kvalifikácií, systému monitorovania a prognózovania vzdelávacích potrieb a vytváraní nástrojov, siete poradenských služieb a siete uznávania výsledkov ďalšieho vzdelávania v Slovenskej republike. (www.nuczv.sk)

Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania je štátnou rozpočtovou organizáciou, ktorá vyhodnocuje kvalitu vzdelávania na základných a stredných školách na úrovni štátnych vzdelávacích programov a implementuje certifikované merania vzdelávania na celoštátnej úrovni. (www.nucem.sk)

Metodicko-pedagogické centrum () je spojená organizácia kontinuálneho vzdelávania pedagogických a nepedagogických zamestnancov na celom území Slovenska. (www.mpc-edu.sk)

Údaje pre opis veľkosti poskytovateľov odborného vzdelávania a prípravy poskytol Ústav informácií a prognóz školstva (www.uips.sk; je to štátna rozpočtová organizácia s právnou subjektivitou, založená Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu, ktorej hlavnú úlohou je spracovanie informácií pre podporu riadenia a rozvoja oblastí, ktoré spadajú pod riadiace kompetencie Ministerstva školstva). Rôzne zdroje však pod pojmom cestovný ruch uvádzajú vo svojich súboroch údajov odlišné chápanie referenčných bodov cestovného ruchu (pod hlavičku cestovného ruchu sa započítavajú rôzne oblasti).

Počet slovenských škôl zabezpečujúcich programy odborného vzdelávania a prípravy, ktoré sú zamerané na cestovný ruch a hotelový manažment, je 120 z celkového počtu 509 škôl odborného vzdelávania a prípravy. Z tohto počtu sa poskytovaním služieb v cestovnom ruchu zaoberá 24 škôl odborného vzdelávania a prípravy (tzv. hotelové akadémie). (www.uips.sk)

Pokiaľ ide o vyššie vzdelávanie, na 6 z 37 inštitúcií vyššieho vzdelávania existuje oddelenie cestovného ruchu:

- Katedra cestovného ruchu a spoločného stravovania, Ekonomická fakulta Univerzity Mateja Bela, Banská Bystrica
- Katedra turizmu a hotelového manažmentu Fakulty manažmentu, Prešovská univerzita
- Katedra služieb a cestovného ruchu Obchodnej fakulty, Ekonomická univerzita v Bratislave
- Katedra cestovného ruchu, Fakulta stredoeurópskych štúdií Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre
- Katedra ekonomiky a cestovného ruchu, Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku
- Fakulta cestovného ruchu, Vysoká škola Goethe Uni v Bratislave (súkromná)

Existujúce školiace a kvalifikačné úrovne na Slovensku

V súčasnosti zatiaľ nie sú na Slovensku dostupné údaje o kvalifikačnej úrovni.

Podľa informácií predložených Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny bola vytvorená a úspešne pilotne testovaná metóda na analýzu zamestnatelnosti a umiestnenia zamestnancov podľa ich vzdelania nadobudnutého v osobitných študijných odboroch a v rámci odbornej prípravy na rozličných stredných

školách a univerzitách. Podľa Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny táto metodológia umožňuje porovnávať kódy a názvy zamestnaní (podľa súčasnej klasifikácie povolání ISCO SK-018) a kódy a názvy oddelení vzdelávania na základe súčasnej klasifikácie vzdelávacích odborov (KOV – slovenský kód), respektíve podľa novej národnej klasifikácie vzdelávania ISCED 2011. V budúcnosti môžu byť tieto analýzy dôležitou informačnou základňou na hodnotenie ekonomiky vzdelávania.

V súčasnosti jedno združenie vynakladá úsilie s cieľom podnietiť a podporiť význam rozvoja manažérskych dozorných zručností. Subjektom je nezisková organizácia Junior Achievement Slovensko (www.jasr.sk).

Junior Achievement Slovensko je lídrom v podnikateľskom vzdelávaní na Slovensku a uznávaným partnerom verejného sektora, podnikateľského sektora, odborných združení a obchodných komôr. Zamestnáva 8 zamestnancov na plný úväzok v troch kanceláriách v Bratislave, Banskej Bystrici a Košiciach. Správnu radu tvoria zástupcovia vedúcich zahraničných, ako aj domácich firiem a okrem toho podporuje organizácie, do ktorých sú zapojené iné spoločnosti a podniky po celom Slovensku.

JASR zabezpečuje rozličné na mieru šité vzdelávacie moduly po konzultácii s vzdelávacími inštitúciami. Jedným z dvoch celoročných programov je: Podnikanie v cestovnom ruchu – program schválený Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu, pričom sa tento odbor študuje počas jedného či dvoch rokov. (Obsah programu: Teória + prax + práca s webovými stránkami + práca v študentských spoločnostiach v oblasti cestového ruchu).

Vývoj potrieb odborného vzdelávania

Od roku 1993 prešiel vzdelávací systém v Slovenskej republike mnohými reformami. Do roku 2001 sa zmeny realizovali vo veľkej miere spontánnym spôsobom bez akejkoľvek hlbšej analýzy ďalšieho smerovania či vplyvu týchto zmien. V roku 2001 vláda schválila národný program výchovy a vzdelávania Slovenskej republiky na nasledujúcich 15 až 20 rokov (projekt Milénium). V dokumente sa uvádzajú základné predpoklady a zásady zmien vo vzdelávaní. Po Miléniu sa v roku 2003 zahájil proces decentralizácie vzdelávania, pričom sa zásadným spôsobom zmenilo financovanie regionálnych škôl.

Zmeny hospodárskych podmienok a príležitostí v Slovenskej republike spôsobili zmiznutie tradičných zamestnávateľov, preorientáciu výrobcov a služieb, rozvoj malých zamestnávateľov – malých podnikov, príchod zahraničných investorov, čo logicky viedlo k novému dopytu a požiadavkám zamestnávateľov, pokiaľ ide o odbornosť, praktické zručnosti a schopnosti absolventov štúdia a odbornej prípravy na rôznych odboroch odborných škôl.

Zásadným reformným krokom bolo v roku 2008 prijatie komplexných právnych predpisov o vzdelávaní (zákon o vzdelaní). Základným prvkom reformy je, že sa vzdelávanie a odborná príprava v školách uskutočňuje prostredníctvom vzdelávacích programov. Okrem bežných študijných osnov vo všetkých školách si každá škola vymedzuje svoj predmet, čím sa podporuje sloboda školstva. Novým zákonom sa

posilňuje vzdelávanie v oblasti cudzích jazykov, informačných a komunikačných technológií a informačné vzdelávanie.

Kvalita a certifikácia na Slovensku

Veľkým problémom odborného vzdelávania a prípravy na Slovensku je nedostatočná kvalita. V správe o aktuálnej situácii v školstve, ktorú v marci 2013 zverejnilo ministerstvo školstva, sa potvrdilo, že v rámci odborného vzdelávania a prípravy neexistujú rúzne mechanizmy na podporovanie zodpovednosti, pričom nebola prijatá žiadna vnútroštátna politika v oblasti riadenia kvality. Jedným z dôsledkov je vo všeobecnosti nízka kvalita služieb na Slovensku. V minulosti sa táto problematika vôbec neriešila.

Národný kvalifikačný rámec na Slovensku

Prvým krokom bola Národná sústava povolání. Novým národným projektom zameraným na podporu systému kvalifikácií vo všeobecnosti je projekt s názvom Tvorba národnej sústavy kvalifikácií, ktorý realizuje Štátny inštitút odborného vzdelávania (ŠIOV, www.siov.sk). Cieľom projektu je vytvoriť národnú sústavu kvalifikácií, ktorou sa stanoví základ pre uznávanie kvalifikácií nadobudnutých pri formálnom a neformálnom vzdelávaní. S týmto projektom Slovenská republika zároveň splní úlohy stanovené Európskou úniou – zriadiť národný kvalifikačný rámec ako nástroj na porovnávanie kvalifikácií odkazom na európsky kvalifikačný rámec a nástroje na podporu ich prenosu a uznávanie v Európe. Cieľom druhého registra – národnej sústavy kvalifikácií – je poskytnúť občanom komplexný prehľad o kvalifikačnom systéme krajiny, jeho klasifikácií, krokoch, ktoré vedú k získavaniu či uznávaniu kvalifikácií, právnych predpisoch, ktoré sa zaoberajú kvalifikáciami v osobitných prípadoch – napríklad pri regulovaných povolaniach atď.

Jeho prijatie je však z dôvodu nedostatočného povedomia a slabej zaangažovanosti zložitú.

Na **medzinárodnej úrovni** existuje systém medzinárodnej mobility, najmä v rámci európskych programov mobility. Medzinárodná mobilita sa však zvyčajne vníma ako niečo extra pre študentov, ako určitá „odmena“ a študenti majú po návrate zvyčajne problémy dobehnúť bežné predmety (akceptácia kreditov zo zahraničia je skôr zriedkavá, ak vôbec).

S Českou republikou existuje systém automatického uznávania vzdelania (vzdelanie dosiahnuté v Českej republike sa uznáva automaticky a naopak).

Plánuje sa pretvorenie systému kreditov a uznávania do pracovnejšej podoby v rámci národného projektu Národnej sústavy kvalifikácií, ktorý bol zahájený ešte len v marci 2013.

Školiace organizácie a prepojenie na zamestnávateľa; rozvoj učebných plánov na Slovensku

Medzi obdobím 2001 – 2007 prevládali názory, že neexistujú také mechanizmy, ktorými by sa mala zabezpečiť účasť na financovaní odborného vzdelávania a prípravy na základe sociálneho partnerstva. Spolupráca medzi ministerstvami pri vytváraní politických konceptov nemala charakter sociálneho

dialógu, ale aj naďalej bola založená len na komentovaní oznámených návrhov právnych predpisov. Najväčším nedostatkom bola činnosť združení zamestnávateľov, čo nebolo v súlade s plánmi a cieľmi odborného vzdelávania a prípravy. V tejto situácii došlo k strate záujmu študentov o odborné vzdelávanie a prípravu. Tento stav zaznamenali nielen školy, ale aj zamestnávatelia. Negatívny vplyv posilnila aj demografická situácia, ako aj zníženie času prideleného praktickému vzdelávaniu na školách odborného vzdelávania a prípravy.

Spolupráca medzi zamestnávateľmi a odborným vzdelávaním niesla znaky dobrovoľného vzdelávania s určitou spontánnosťou, keďže sa obmedzovala len na určité formy spolupráce, ako boli exkurzie. Takáto spolupráca by mala študentom poskytovať realizáciu odbornej praxe a prípravy, materiálnu pomoc či sponzorské fondy, účasť a členstvo praktikantov v odborných výboroch. Existujúce platné normy riadili vzťah a individuálne činnosti alebo úlohy zamestnávateľov z hľadiska odborného vzdelávania a prípravy len čiastočne a nie do požadovanej miery.

Problematika nástrojov, ktorými by sa zabezpečil aktívny prínos zamestnávateľov do odborného vzdelávania a prípravy na stredných školách a školských zariadeniach, sa riešila v iných právnych predpisoch, a aj to len okrajovo. Ministerstvo školstva Slovenskej republiky sa preto v roku 2008 rozhodlo zaviesť komplexnú právnu normu, ktorou by sa komplexným spôsobom vyriešila problematika škôl a školských zariadení odborného vzdelávania a prípravy,

a to zmenou zákona o odbornom vzdelávaní a príprave, ktorý nadobudol účinnosť 1. septembra 2009. V zákone sa ustanovujú podmienky na zabezpečenie odborného vzdelávania a prípravy študentov v súlade s potrebami postavenia na trhu práce a úlohami koordinácie subjektov odborného vzdelávania a prípravy, pokiaľ ide o trh práce, a to poskytovaním odborného vzdelávania a prípravy, finančným zabezpečením a materiálnym vybavením študentov a zriadením rozvojového fondu pre odborného vzdelávania a prípravu (pozn.: tento fond ešte nebol uvedený do prevádzky). Tieto právne predpisy však aj napriek svojmu názvu neupravujú proces odborného vzdelávania a prípravy ako súčasť vzdelávacieho procesu na stredných odborných školách. Ide skôr o právne predpisy upravujúce podporné mechanizmy odborného vzdelávania a prípravy.

V tomto zákone sa zavádza systém na koordináciu prípravy pre trh práce, určuje účastníkov tohto systému, ich práva a zodpovednosti, ako aj základné mechanizmy tohto systému. Celý systém je postavený na štvorstrannej spolupráci subjektov, ktoré podporujú proces odborného vzdelávania a prípravy. K nim patria orgány štátnej správy, miestna samospráva, zamestnávatelia a zamestnanci. Spolupráca sa uskutočňuje na dvoch úrovniach, a to na vnútroštátnej úrovni a na úrovni žúp.

Zapojenie zamestnávateľov do odborného vzdelávania a prípravy sa zabezpečuje plánovaním potrieb trhu práce, pokiaľ ide o vzdelávanie, ako aj spolupracou pri vytváraní nových školských osnov a pri inovovaní existujúcich osnov, spolupracou pri vykonávaní odborného vzdelávania a prípravy a zdieľaním názorov na kvalitu odborného vzdelávania a prípravy na odborných školách.

Hlavným cieľom tohto zákona je podnietiť zamestnávateľov, aby vstúpili do procesu odborného vzdelávania a prípravy, čím by sa zabezpečilo zlepšenie kvality odborného vzdelávania a prípravy.

Ministerstvo dopravy – oddelenie pre cestovný ruch – riešilo problematiku nízkej kvality služieb v odvetví cestovného ruchu v novej Stratégii rozvoja cestovného ruchu do roku 2020 (schválená vládou v júli 2013), a to zahájením veľkého národného projektu, Národný systém kvality služieb cestovného ruchu.

Partnerstvo medzi školami a zamestnávateľmi

Umiestňovanie študentov odborného vzdelávania a prípravy do podnikov funguje na individuálnom základe. V tomto smere neexistujú žiadne vnútroštátne právne predpisy, takže je to výhradne len v rukách (a aktivite) riadenia školy. Právny rámec to umožňuje, ale nestanovuje žiadne presné pravidlá. Ak sa riaditeľovi školy podarí dohodnúť sa na partnerstve s podnikmi a stanoviť pravidlá, študenti potom môžu stráviť určitý čas v týchto podnikoch.

V súčasnosti sa pripravuje novelizácia zákona o odbornom vzdelávaní a príprave, ktorej cieľom je zaviesť duálny systém, ktorý je však ešte len vo fáze navrhovania.

Študenti odborného vzdelávania a prípravy majú možnosti počas štúdia získať dodatočné certifikácie (v rámci bežného učebného kurzu), ale tie sú zvyčajne platené. Niekedy ich školy odborného vzdelávania a prípravy čiastočne zabezpečujú bezplatne. Systém akreditácie takýchto kurzov sa v súčasnosti vyvíja a teda sa ešte nevyužíva.

Školy odborného vzdelávania a prípravy orientované na cestovný ruch majú zvyčajne uzavreté partnerstvá s miestnymi poskytovateľmi služieb cestovného ruchu. Väčšina škôl odborného vzdelávania a prípravy vykonáva túto spoluprácu formou študijného predmetu „Prax“, kde sa študent umiestni do spolupracujúceho zariadenia alebo si študent musí/môže nájsť miesto na prax aj sám. To vedie k problému formality, kde zamestnávateľia „označujú“ správu študentov, hoci študent nemusí byť zapojený do prevádzky hostiteľského zariadenia.

Funguje aj systém medzinárodnej mobility, v rámci ktorých školy odborného vzdelávania a prípravy nadväzujú partnerstvá, najmä v rámci európskych programov pre mobilitu. Avšak medzinárodná mobilita sa zvyčajne vníma ako niečo extra pre študentov, ako určitá „odmena“ a študenti majú po návrate zvyčajne problémy dobehnúť bežné predmety (akceptácia kreditov zo zahraničia je skôr zriedkavá, ak vôbec).

Zapojenie zamestnávateľov do tvorby a osnov odborného vzdelávania

Podľa nového zákona o odbornom vzdelávaní a príprave majú zamestnávateľia priamu zodpovednosť zúčastňovať sa na tvorbe a regulácii odborného vzdelávania a prípravy a podporovať verejné orgány.

Podľa § 5 zákona 184/2009 zákona o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov majú zamestnávateľia túto úlohu:

- (1) Zamestnávateľ sa podieľa na tvorbe profilov absolventov odborného vzdelávania a prípravy a na určovaní požadovaných vedomostí, zručností, schopností a pracovných návykov.
- (2) Zamestnávateľ vytvára podmienky a poskytuje materiálno-technické zabezpečenie pre praktické vyučovanie v strednej odbornej škole, stredisku praktického vyučovania, pracovisku praktického vyučovania, stredisku odbornej praxe, školskom hospodárstve, zdravotníckom zariadení alebo na jeho pracovisku za podmienok ustanovených týmto zákonom alebo kolektívnou zmluvou.
- (3) Stavovská organizácia a profesijná organizácia:
  - a. spolupracuje s Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny pri tvorbe analýz a prognóz vývoja na trhu práce,
  - b. vypracúva požiadavky trhu práce na kvalifikovanú pracovnú silu,
  - c. pripravuje podklady na určenie požiadaviek na odborné zručnosti a praktické skúsenosti potrebné na vykonávanie pracovných činností na pracovných miestach na trhu práce,
  - d. podieľa sa na tvorbe profilov absolventov odborného vzdelávania a prípravy a požadovaných vedomostí, zručností, schopností a pracovných návykov, normatívo materiálno-technického a priestorového zabezpečenia ¹³⁾ v spolupráci s ministerstvom školstva,
  - e. vyjadruje sa k obsahu teoretickej časti odbornej zložky maturitnej skúšky, obsahu praktickej časti odbornej zložky maturitnej skúšky, obsahu absolventskej skúšky a obsahu záverečnej skúšky,
  - f. podieľa sa na tvorbe učebníc, učebných pomôcok a učebných textov,
  - g. môže poskytnúť strednej odbornej škole, stredisku praktického vyučovania, školskému hospodárstvu, stredisku odbornej praxe a zdravotníckemu zariadeniu materiálno-technické a priestorové zabezpečenie,
  - h. môže zabezpečiť odborníka z praxe na účel kontinuálneho vzdelávania učiteľov odborných predmetov a majstrov odbornej výchovy podľa osobitného predpisu,
  - i. zabezpečuje odbornú prípravu inštruktorov,
  - j. zabezpečuje odbornú prípravu delegovaných zástupcov stavovskej organizácie a profesijnej organizácie za členov komisie pre teoretickú časť odbornej zložky maturitnej

skúšky, praktickú časť odbornej zložky maturitnej skúšky, absolventskej skúšky a záverečnej skúšky,

- k. spolupracuje pri tvorbe školských vzdelávacích programov podľa potrieb stredných odborných škôl,
- l. vypracúva metodiku účasti zástupcu stavovskej organizácie alebo profesijnej organizácie na teoretickej časti odbornej zložky maturitnej skúšky, praktickej časti odbornej zložky maturitnej skúšky, absolventskej skúške alebo záverečnej skúške.

- (4) Ministerstvo školstva v súčinnosti so stavovskými organizáciami a profesijnými organizáciami ustanoví všeobecne záväzným právnym predpisom vecnú pôsobnosť príslušnej stavovskej organizácie alebo profesijnej organizácie k jednotlivým študijným odborom a učebným odborom sústavy odborov vzdelávania.

Komunikácia medzi zamestnávateľmi a verejnými orgánmi sa organizuje v rámci rozličných poradných orgánov – rád, s cieľom realizácie úloh ustanovených v uvedenom zákone. Zamestnávatelia sa zúčastňujú na týchto radách z dôvodu konzultácií s tvorcami politik:

- Sektorové rady pre odborné vzdelávanie a prípravu podľa uvedeného § 5 zákona o odbornom vzdelávaní a príprave s cieľom prakticky umožniť komunikáciu a realizáciu úloh. Ale keďže sa v rámci národných projektov – Národná sústava povolání a Národný kvalifikačný systém – zriadili sektorové rady s rovnakými cieľmi a členmi, zástupcovia zamestnávateľov požiadali o zrušenie sektorových rád podľa zákona o odbornom vzdelávaní a príprave, a to z dôvodov duplicity. Pri najnovších zmenách zákona boli od 1. mája 2013 tieto sektorové rady zo zákona vyňaté.
- Vládne rady pre odborné vzdelávanie a prípravu – stretnutia na najvyššej úrovni, ktorým predsedá minister školstva s účasťou zástupcov zamestnávateľov, ministrov, samospráv, odborov a iných zástupcov príslušných verejných orgánov, na ktorých diskutujú o súčasných problematikách a hľadajú riešenia. V rámci tejto rady pracuje 15 osobitných pracovných skupín – cestovný ruch by mala riešiť pracovná skupina pre hospodárstvo, obchod a služby. Táto rada bola zriadená 27. októbra 2009 a odvtedy sa konalo 8 všeobecných zasadnutí a 4 zasadnutia pracovných skupín (cestovný ruch patrí do pracovnej skupiny pre hospodárstvo, obchod a služby). Počas týchto zasadnutí musia účastníci pripraviť a predložiť svoje stanoviská a požiadavky, pokiaľ ide o rozvoj odborného vzdelávania a prípravy na Slovensku. Po každom zasadnutí sa jednotlivým subjektom zadá súbor úloh.

Sektorové rady v rámci národného projektu Národná sústava povolání – júl 2009 až jún 2012:

20 sektorových rád sú dobrovoľné nezávislé profesijné združenia odborníkov. Tvoria ich zástupcovia orgánov štátnej správy, orgánov územnej samosprávy, zástupcovia zamestnávateľov, zástupcovia

zamestnancov, vzdelávacích a ďalších inštitúcií. Sektorové rady reprezentujú monitorovanie potrieb trhu práce v príslušných sektoroch národného hospodárstva a ich prenos do systému celoživotného vzdelávania.

Ich úlohou je:

- zabezpečiť reprezentatívne stanovisko sektorovej rady a pravidelné aktualizovanie verejného informačného systému NSP o súčasných a budúcich požiadavkách zamestnávateľov na skúsenú pracovnú silu na trhu práce na Slovensku
- reprezentatívne monitorovanie súčasného postavenia sektora prostredníctvom kľúčových ukazovateľov vrátane prognóz budúceho rozvoja,
- vytvárať a aktualizovať opis situácie na trhu práce, najmä pokiaľ ide o potreby na zručnosti v tomto odvetví vrátane jeho národných a regionálnych špecifikácií prostredníctvom komplexného opisu štandardných požiadaviek trhu práce,
- vyplňanie informačného systému NSP,
- vyhlásenie o budúcich potrebách a požiadavkách zamestnávateľa na skúsenú pracovnú silu v tomto odvetví pri zohľadnení národných a regionálnych špecifik,
- odborná analýza trhu práce, výskumné projekty a plány,
- spolupráca s tímami odborníkov a sociálnymi partnermi s cieľom vytvárať priaznivé podmienky na presun identifikovaných potrieb trhu práce do celoživotného vzdelávania
- vytvárať partnerstvá so zamestnávateľmi, školami, univerzitami a ďalšími vzdelávacími inštitúciami certifikovanými na schvaľovanie a uznávanie neformálneho vzdelávania,
- spolupráca s cieľom overiť a potvrdiť platnosť neformálneho vzdelávania na základe testov na overenie spôsobilosti,
- systematická a transparentná verejná reklama a prezentácia výsledkov sektorových rád odborníkov a širokej verejnosti
- odborná podpora a poradenstvo zamestnávateľom s cieľom investovať do zručností a kvalifikácií, a tak zvyšovať produktivitu a konkurencieschopnosť Slovenskej republiky.

Tento projekt trval do júna 2012. Očakáva sa, že tieto úlohy budú pokračovať podobným spôsobom v rámci národného projektu Národnej sústavy kvalifikácií, ktorý začal v marci 2013.

Sektorové rady v rámci národného projektu Národná sústava povolání – marec 2013 až október 2015

Do tohto projektu bude zapojených 26 sektorových rád, v rámci ktorých sa spoja zástupcovia sektorových ministerstiev, ako aj zamestnávateľa, učitelia a odborníci na vzdelávanie a zástupcovia odborov. Celkovo do tohto projektu prispeje viac ako tisíc osôb.

Cieľom projektu je vytvoriť národnú sústavu kvalifikácií, ktorou sa stanoví základ pre uznávanie kvalifikácií nadobudnutých pri formálnom a neformálnom vzdelávaní. Slovenská republika vďaka týmto projektom zároveň splní úlohy stanovené Európskou úniou – zriadiť národný kvalifikačný rámec ako nástroj na porovnávanie kvalifikácií odkazom na európsky kvalifikačný rámec a nástroje na podporu ich prenosu a uznávanie v Európe. Cieľom druhého registra – národnej sústavy kvalifikácií – je poskytnúť občanom komplexný prehľad o kvalifikačnom systéme krajiny, jeho klasifikácií, krokoch, ktoré vedú k získaniu či uznávaniu kvalifikácií, právnych predpisoch, ktoré sa zaoberajú kvalifikáciami v osobitných prípadoch – napríklad pri regulovaných povolaniach atď.

Zastúpenie odvetvia cestovného ruchu sa však skôr považuje za nedostatočné. Zvyčajne sa kombinuje s rozličnými oblasťami slovenského hospodárstva a problém s vymedzením bráni rýchlejšiemu napredovaniu tohto odvetvia.

Rady na regionálnej úrovni

Každý z 8 samosprávnych regiónov na Slovensku má regionálnu radu pre odborné vzdelávanie a prípravu s úlohami vyplývajúcimi z úloh vládnej rady pre odborné vzdelávanie a prípravu (podobné úlohy na regionálnej úrovni zahŕňajúce regionálne subjekty zastupujúce všetky zainteresované strany).

S cieľom podporiť zamestnávateľov, aby vstúpili do procesu odborného vzdelávania a prípravy, boli zákonom č. 194/2009 o odbornom vzdelávaní a príprave vytvorené dva motivačné predpoklady. Prvým je, že absolvent odbornej školy pripravený pracovať v súlade s požiadavkami zamestnávateľa môže byť motivovaný tým, že zostane po skončení školy pracovať pre tohto konkrétneho zamestnávateľa. Druhým, nemenej dôležitým, je motivácia pre zamestnávateľa formou daňových stimulov, ak vstúpi do procesu odborného vzdelávania a prípravy. Obe motivácie boli vytvorené, resp. posilnené zákonom o odbornom vzdelávaní a príprave a pozmeňujúcimi článkami Zákonníka práce a zákona o dani z príjmu.

V týchto zákonoch sa ustanovuje, že zamestnávateľ, u ktorého sa študent pripravuje na povolanie, môže poskytnúť študentovi finančné a materiálne zabezpečenie. Ak zamestnávateľ so študentom odborného vzdelávania a prípravy uzavrie pracovnú zmluvu podľa § 53 Zákonníka práce, vzniknuté výdavky na vzdelávanie takéhoto študenta sa môžu považovať za daňové výdavky. Takúto pracovnú zmluvu môže zamestnávateľ uzavrieť so študentom ešte pred ukončením štúdia, a to v deň keď dosiahne vek 15 rokov. Zamestnávateľ, pre ktorého sa študent pripravuje na povolanie, sa môže študentom dohodnúť na tom, že sa tento študent zaviazne po absolvovaní štúdia zostať pracovať u zamestnávateľa na dohodnuté časové obdobie, ktoré však nemôže prekročiť tri roky. Takúto dohodu možno uzavrieť len po podpísaní pracovnej zmluvy.

Hoci zákon o odbornom vzdelávaní a príprave stanovuje mechanizmy, ktorými sa vytvárajú podmienky pre vstup zamestnávateľov do procesu odborného vzdelávania a prípravy, zamestnávatelia stále nie sú dostatočne motivovaní vstúpiť do tohto procesu. Jedným z dôvodov môže byť, že si zamestnávatelia neuvedomujú príležitosti, ktoré im tento zákon umožňuje, a nie sú dostatočne informovaní o výhodách, ktoré vyplývajú z ich účasti na odbornom vzdelávaní a príprave. Za posledné roky podiel študentov stredných odborných škôl vykonávajúcich prax priamo u zamestnávateľov poklesol z 5,75 % na 3,8 %.

Spolupráca medzi školami a zamestnávateľmi v **iných sektoroch** funguje na veľmi podobnom základe ako spolupráca v odvetví cestovného ruchu (pozri otázku č. 33). Rozdiely možno badať v automobilovom či elektrotechnickom priemysle, kde existujú veľkí zamestnávatelia, ale toto sa nedá aplikovať v odvetví cestovného ruchu, ktorému dominujú skôr malé a stredné podniky.

Udržanie pracovnej sily v cestovnom ruchu na Slovensku

Neexistuje žiadny systém na motivovanie skúsených pracovníkov. Skúsení pracovníci zostávajú v systéme (všetky uvedené možnosti sú možné), ale to na základe individuálnej situácie a dohody.

Pokiaľ ide o kombináciu vzdelania a zamestnania, študentov motivuje najmä samotný trh, ktorý uprednostňuje kandidátov s praktickými skúsenosťami. Systém ich naopak odstrašuje; vo všeobecnosti je silnejší tlak na teóriu a formálnu školskú dochádzku ako na prax. V skutočnosti študenti neprejavujú veľký záujem, čo len podporuje nedostatočný záujem zo strany rodičov. Považuje sa to za sociologický problém, ale doteraz sa ešte nezavedli žiadne koordinované opatrenia.

Na Slovensku zatiaľ neexistujú žiadne stratégie postupov v oblasti ľudských zdrojov, a to aj napriek tomu, že fluktuácia v cestovnom ruchu sa už dlhodobo považuje za veľký problém. Hlavnou príčinou je ako zvyčajne veľmi nízka úroveň miezd v tomto sektore na Slovensku v porovnaní s inými krajinami. Ale môže to byť aj z iných dôvodov, keďže na niektorých pozíciách sú platy celkom zaujímavé, ale skúsení pracovníci aj tak uprednostňujú prácu v zahraničí.

Predvídaná (prognózy) hľadiska zručností v cestovnom ruchu na Slovensku

Všeobecná situácia

V tejto oblasti je veľký problém s identifikáciou. K dispozícii nie sú žiadne osobitné opisy, a to aj napriek úsiliu zozbierať tento druh informácií. Zamestnávatelia v cestovnom ruchu, najmä malé a stredné podniky, nie sú schopní identifikovať a uviesť svoje budúce potreby/očakávania.

Hlavní aktéri

Hlavným aktérom z hľadiska predvídaná zručností je Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny pôsobiaci pod Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny.

V programovom vyhlásení vlády sa stanovuje výhradný cieľ „vybudovať systém predvídania potrieb trhu práce a zručností tak, aby sa dosiahol čo najväčší súlad medzi dopytom po práci a ponukou práce.“

Podľa § 12 zákona 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov do pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny patrí „vypracúvať analýzy a prognózy vývoja na trhu práce“ a zverejňovať ich na svojej webovej stránke.

Podľa zákona č. 184/2009 o odbornom vzdelávaní a príprave sa koordinácia odborného vzdelávania uskutočňuje na národnej, ako aj na regionálnej úrovni. Podľa § 5 ods. 3 písm. a) „Stavovská organizácia a profesijná organizácia spolupracuje s Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny pri vypracúvaní analýz a prognóz na trhu práce“ a podľa § 5 ods. 3 písm. b) „Stavovská organizácia a profesijná organizácia vypracúvajú požiadavky trhu práce na kvalifikovanú prácu.“ Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky podľa § 3 ods. 4 písm. a) zákona v spolupráci s ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky dvakrát ročne zverejňuje na svojej webovej stránke informácie o zamestnanosti absolventov stredných škôl na trhu práce podľa jednotlivých regiónov, stredných škôl, študijných odborov a odborov odbornej prípravy.

S cieľom zabezpečiť konzistentné vykonávanie úloh predvídania zručností sa Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny zmluvne dohodol na rozšírení funkčnosti integrovaného systému typových pozícií (ISTP) s cieľom vytvoriť jednu elektronickú databázu potenciálnej pracovnej sily a zručností ľudí hľadajúcich prácu na Slovensku. Takáto databáza ľudí hľadajúcich prácu odporučí príslušné pracovné miesto alebo vzdelanie a odbornú prípravu podľa potrieb a požiadaviek zamestnávateľov vymedzených v národnej sústave povolání Slovenskej republiky (NSP).

Ako už bolo povedané, povinnosť združení zamestnávateľov zúčastňovať sa na predvídaní je stanovená zákonom. Združenia zamestnávateľov musia zo zákona každoročne pripraviť analýzy potrieb zručností. Úroveň informácií v rámci každej analýzy je iná. Zvyčajne sa v nej vymedzuje počet absolventov špecifických študijných programov, ktoré budú v danom odvetví potrební v nasledujúcich rokoch. Cestovný ruch je zastúpený v rámci širšej skupiny odvetví, takže podrobnosti analýzy sú obmedzené. V dôsledku toho všetky posúdenia pripravujú združenia zamestnávateľov, pričom sa predkladajú aj ministerstvu školstva.

Použité metódy

Prvá analýza prognóz vývoja pilotnej akcie na trhu práce bola predložená Úradom práce na zasadnutí vládnej rady pre odborné vzdelávanie a prípravu v júni 2013. Táto analýza bude každoročne pravidelne rozšírená a aktualizovaná s cieľom pravidelne zvyšovať jej doplnenie na profesionálnej úrovni. Najlepšie odhady očakávaných budúcich potrieb na kvalifikovanú prácu boli vypracované v aktívnej spolupráci s využitím údajov a technických štúdií združení zamestnávateľov na vládnej rade pre odborné vzdelávanie a prípravu „na základe spolupráce podľa zákona 184/2009 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave v znení neskorších predpisov, ktorá sa zameria na vytváranie technických a priestorových podmienok pre

profesionálny rast úrovne zamestnancov Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny pri uplatňovaní pozitívnych skúseností zo zahraničia v súvislosti s tvorbou veľmi potrebných stratégií zamestnanosti a rozvoja jednotlivých sektorov na Slovensku.

Podľa Úradu práce výsledné vyčíslenie pracovného trhu je výsledkom spolupráce medzi združeniami zamestnávateľov zoskupených v rámci „združení zamestnávateľov vo vládnjej rade pre odborné vzdelávanie a prípravu“, ktoré poskytli nevyhnutnú pomoc a materiály na vyčíslenie trhu práce orientovaného na odborné vzdelávanie.

Táto analýza sa zameriava len na počet potrebnej pracovnej sily, nie na typ zručností, ktoré bude musieť táto pracovná sila v budúcnosti. Malo by sa to zlepšiť doplnením národného projektu Tvorba národnej sústavy kvalifikácií.

Trendy v nasledujúcich 5 až 10 rokoch

Nové zručnosti:

- Jazykové zručnosti
- Komunikačné zručnosti
- Zručnosti v oblasti informačných a komunikačných technológií
- Pružnosť reagovať na globalizovanú povahu klientov a ich očakávaní.

System odborného vzdelávania a prípravy bol skôr prísny, formálny a zameraný na teóriu. Prispôsobenie sa absolventov na potreby trhu je veľmi obmedzené.

Podpora povolání cestovného ruchu v celej Európe

Na Slovensku je sezónna práca v oblasti cestovného ruchu celkom obľúbená, ale neexistujú žiadne presné čísla.

Zruční a kvalifikovaní pracovníci v cestovnom ruchu sa zvyčajne rozhodnú stráviť časť svojej kariéry v zahraničí, ale mnohí majú tendenciu sa po niekoľkých rokoch vrátiť domov.

Výhody

Európske normy v oblasti cestovného ruchu sa v porovnaní so slovenskými vo všeobecnosti považujú za pokrokovejšie. Podporou, zdieľaním osvedčených postupov a ukazovaním príkladov sa preto obohatí slovenské prostredie, čo sa bude vnímať ako pomoc k dosiahnutiu európskej úrovne.

Riziká

Na Slovensku hrozí riziko úniku mozgov – schopní a kvalifikovaní pracovníci odchádzajú z krajiny za lepšími pracovnými príležitosťami.

Hlavný vývoj odvetvia v nasledujúcich rokoch

Výsledok novej správy predloženej Úradom práce (pozri otázku č. 50) tvorí:

V prvej kategórii „počet zamestnancov“ sa opisuje očakávaný rozvoj trhu práce v rokoch 2013 až 2017 na základe predpokladov ekonomického rozvoja a nezmeneného trhu práce pri súčasnej štruktúre zamestnanosti.

Druhou kategóriou je „potreba ďalších zamestnancov“, čo je potreba dodatočných zamestnancov na trhu práce. Túto potrebu tvoria dva faktory.

- Prvým faktorom je zmena (nárast alebo pokles) počtu zamestnancov na základe makroekonomických predpokladov na hospodárstvo a trh práce.
- Druhým faktorom je nevyhnutné doplnenie zamestnancov na trhu práce v dôsledku medzigeneračnej výmeny. Na vyčíslenie medzigeneračnej výmeny sa zohľadnil očakávaný počet zamestnancov odchádzajúcich do dôchodku pri zachovaní súčasnej platnej legislatívy na celé obdobie (2013 – 2017).

Existujúce osvedčené postupy na Slovensku

V cestovnom ruchu

Problematika predvídania zručností na Slovensku je všeobecným problémom a netýka sa len cestovného ruchu. Vykonanie vhodnej analýzy z hľadiska údajov pre metódy predvídania zručností sa zdá byť v súčasnosti náročné. Zodpovednosť za predvídanie zručností má v súčasnosti Úrad práce Slovenskej republiky, ktorý nedávno predložil návrh všeobecnej metodiky, na ktorej sa však stále pracuje. A bez príslušných dátových vstupov bude ťažké ho účinným spôsobom vykonať.

Vynakladá sa niekoľko snáh o vytvorenie komplexného systému na národnej úrovni, ktoré vykonávajú rozliční vnútroštátni aktéri – ministerstvá. Troma hlavnými osami sú:

- Ministerstvo práce – predvídanie zručností, metódy sa v súčasnosti vyvíjajú
- Ministerstvo školstva – reforma školského systému (v rámci toho reforma systému odborného vzdelávania)
- Sektorové ministerstvá – podľa svojich sektorov, zostavujú vlastné odvetvové analýzy

V rámci tohto projektu venuje ministerstvo dopravy – sekcia cestovného ruchu – osobitnú pozornosť rozvoju cestovného ruchu, a to schváleniu dôležitého zákona o podpore cestovného ruchu, schváleniu

stratégie rozvoja cestovného ruchu do roku 2020, spustením veľkého národného projektu Národného systému kvality služieb cestovného ruchu.

Všetky tieto zainteresované strany zostávajú svoje vlastné analýzy (vrátane konzultácií so združeniami zamestnávateľov, ktoré sú zo zákona povinné uskutočniť svoje vlastné analýzy) a poskytujú údaje Národnému štatistickému úradu. Ale rozdielne metodiky a vymedzenia využité pri rozličných analýzach (často outsourcované inými dodávateľmi na základe verejného obstarávania) však sťažujú porovnanie týchto dodaných údajov.